

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.4

DOI <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2022.1/02>**Волошкевич Г.А.**

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЯМИХ ВИБОРІВ СУДДІВ У ДЕМОКРАТИЧНИХ ДЕРЖАВАХ ПЕРЕХІДНОГО ТИПУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)

Публікація присвячена дослідженню можливості впровадження інституту прямих виборів суддів народом в Україні, а також потенційних ризиків, що можуть виникнути при переході до зазначеної моделі формування суддівського корпусу.

У статті проаналізовано основні соціальні, політичні та ідеологічні фактори, що впливають на зростання популярності ідеї безпосередніх виборів народом. Визначено, що головним очікуванням від впровадження інституту виборності суддів повинно стати: зростання рівня довіри населення до суддівського корпусу; уникнення непотизму та корупції під час призначення суддів; можливість оцінки суспільством рівня професійної діяльності суддів; реалізація принципу незалежності суддів.

У ході проведеного аналізу робіт авторів, що виступають за надання громадянам права самостійно обирати суддів, з'ясовано ключові аргументи, які повинні переконати у доцільності реалізації саме виборної моделі формування суддівського корпусу. Історичні аргументи полягають в обґрунтуванні традиційності інституту виборного суду для українського народу та спираються на чисельні факти існування виборних судів на українських землях у різні історичні періоди. Порівняльно-правові аргументи полягають в обґрунтуванні притаманності виборних судів розвиненим демократичним державам та спираються на аналіз досвіду США та Швейцарії. Аналітичні аргументи полягають в обґрунтуванні необхідності реалізації виборності суддів крізь призму принципу народовладдя.

Зазначено, що наявні аргументи не враховують особливостей сучасного розвитку України, яка продовжує залишатися демократією перехідного типу з притаманними подібним країнам недоліками. Ідеться про такі недоліки: низький рівень правової культури та свідомості громадян, значний вплив великих бізнес-структур на політичні процеси, високий рівень використання маніпулятивних технологій в ході виборів тощо. Зроблено висновок, що з врахуванням сучасного стану України впровадження виборної моделі формування суддівського корпусу може мати зворотний ефект і призвести до кардинально протилежних наслідків – політизації судової системи, зростання впливу на неї великого капіталу і, як наслідок, зниження рівня довіри суспільства до судової системи.

Ключові слова: вибори, судова система, суддя, правовий статус судді, формування суддівського корпусу, безпосередня демократія, народовладдя.

Постановка проблеми. Питання проведення судової реформи та підвищення якості правосуддя продовжує залишатися одним з найбільш актуальних у сучасній Україні та перебуває в центрі уваги як представників різноманітних політичних сил, так і активних членів громадянського суспільства. Події, що призвели до Помаранчевої революції 2004 року та Революції гідності 2013–2014 років, яскраво засвідчують необхідність створення

справді незалежної судової гілки влади, яка не виступатиме слухняним виконавцем політичних рішень та інструментом боротьби з опозицією, а забезпечуватиме реалізацію міжнародних принципів та стандартів правосуддя. Проведення судової реформи також знаходиться у центрі уваги західних партнерів України, однак темпи і якість її проведення доволі критично оцінюються ними. «Судова реформа, – зазначив голова Венеціанської

комісії Дж. Букіккіо, – має бути всеосяжною. Венеціанська комісія Ради Європи працює над цією реформою в Україні вже десятиліттями без реального успіху» [1].

Ключовим питанням судової реформи повинно стати забезпечення повноцінної реалізації принципу незалежності суддів, звільнення їх від контролю з боку виконавчої гілки влади. «Рецептів» досягнення такої мети сьогодні називають чимало, і серед них чільне місце належить ідеї запровадження прямих виборів суддів.

Прихильне, інколи навіть романтизоване ставлення українського суспільства до ідеї прямого народовладдя зумовило цілком позитивний імідж ідеї формування суддівського корпусу через народні вибори, а чисельні скандали, пов'язані з призначеннями та звільненнями судів, лише зміцнило переконання суспільства в необхідності взяти під свій контроль цю сферу. Суспільний запит достатньо швидко сформував і відповідну реакцію з боку політиків: почали з'являтися передвиборчі програми, законопроекти, що передбачають виборну процедуру заміщення суддівських посад. Прикладом цього є коаліційна угода парламентських фракцій 2007 року [2], законопроект народного депутата Сергія Соболева [3], передвиборча програма чинного Президента України В.О. Зеленського [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дискусія про виборність суддів, що триває у вітчизняній юридичній науці, зумовила появу широкого кола робіт як прихильників (Н. Слободяник, Д. Шигаль), так і противників (В. Нестерович, В. Решота) виборності суддів. Активно досліджується ця проблема і в зарубіжних наукових колах (Б. Кейнс-Вроне). Водночас окремі аспекти, зокрема особливості реалізації інституту виборності суддів у демократіях перехідного типу, у них висвітлені побіжно.

Постановка завдання. У рамках запропонованої статті, на наш погляд, слід звернути увагу на низку ключових питань, відповіді на які дадуть можливість більш адекватно оцінити перспективи та ризики впровадження інституту виборності суддів у сучасній Україні. Ідеться про реальність та об'єктивність позитивних очікувань від впровадження інституту виборності суддів та аргументованість подібних висновків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи причини популярності ідеї прямої виборності суддів, слід виділити декілька основних факторів, які, з одного боку, викликають недовіру до наявної моделі формування суддівського

корпусу шляхом конкурсного відбору та призначення суддів, а з іншого боку, породжують прагнення до її заміни на прямі вибори народом.

Одразу необхідно відмітити, що на сучасному етапі для українського суспільства в цілому характерним є високий рівень недовіри до наявної судової системи і до окремих її представників. З 2000-х років соціологічні дослідження дають чітку картину тотальної недовіри до судової гілки влади: кількість тих, хто довіряє або частково довіряє судовій системі не перевищує 10%. Так, у 2015 році частка опитаних респондентів, яка висловила повну довіру до судової системи, становила 1,1%, а тих, хто довіряв частково, – 9,5% [5, с. 3]. Нове опитування у 2020 році зафіксувало лише незначне підвищення довіри – 1,7% та 11,3%. Натомість майже 71% опитаних заявили про відсутність довіри до судової системи в цілому [6].

Звісно, багато дослідників говорить про ірраціональні оцінки опитаних, оскільки більшість з них безпосередньо не зіштовхувалася з роботою судової системи (відповідно до опитування 2020 року лише 12,8% респондентів брали участь у розгляді судових справ) та давала оцінку її роботі, спираючись на інформацію, отриману зі ЗМІ. Останні здебільшого акцентують увагу саме на негативних аспектах діяльності правоохоронних та судових органів. Подібні явища не є унікальними для нашої історії і існували у попередні періоди, зокрема напередодні судової реформи XIX ст., коли у суспільній свідомості завдяки літературі, ЗМІ та поширюваним чуткам закріпився цілком негативний образ дореформеного судді, який повністю перебував під контролем царату [7, с. 56–57].

Водночас було б неправильно вести мову про те, що критичне ставлення до наявної судової системи не має під собою раціонального пояснення. Протягом існування незалежної України суди неодноразово були втягнуті у гучні політичні процеси, де вони продемонстрували себе не як орган правосуддя, а як карально-репресивний орган, покликаний розправлятися з противниками чинної влади. На рішення суддів досить часто мав вплив соціальний та майновий статус учасників судового процесу або підкуп.

В очах суспільства одним з головних факторів, що зумовлює існування подібних явищ, є непрозора та контрольована владною верхівкою процедура проведення конкурсу на заміщення вакантних посад суддів. І тут слід відверто говорити, що наявна проблема має об'єктивний характер, оскільки критика Вищої ради правосуддя (ВРП)

та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККС) – двох ключових органів у системі добору суддів – вийшла за межі національного обговорення та лунає з уст західних партнерів та міжнародних організацій. Рівень недовіри до національної влади виявився настільки значним, що була висунута вимога широкого залучення міжнародних експертів до процесу формування цих органів [8]. Отже, альтернативою подібній системі є процедура виборності суддів безпосередньо народом, яка повинна суттєво зменшити вплив влади на формування суддівського корпусу і забезпечити тим самим реальну незалежність судової гілки влади.

Прихильники цього шляху реформування судової системи, як правило, висувають такі аргументи на користь обрання суддів народом:

– по-перше, це наявність історичного досвіду функціонування на території України судових установ, які формувалися безпосередньо народом (копні суди, суди козацьких громад, волосні суди, мирові суди і навіть радянські народні суди), а також мали значний авторитет у суспільстві. Найбільшої популярності здобув досвід мирових судів (роботи О. Гетьманцева, В. Кампо, В. Тертишника, Д. Шигаля та інших учених [9]). Це дозволило говорити про можливість та необхідність відродження їх аналогів у сучасній Україні;

– по-друге, це наявність практики діяльності виборних судових установ на території розвинених демократичних держав (США, Швейцарія).

Спираючись на вищезазначені факти, низка дослідників, зокрема Н.С. Слободяник, доходить висновку, що «ідея про можливість безпосереднього обрання суддів народом у нашій державі не просто не суперечитиме правовим надбанням вітчизняної правової системи, а сприятиме відродженню історичних традицій та з урахуванням кращих досягнень зарубіжних країн дозволить сформулювати національну модель формування суддівського корпусу на виборних засадах [10, с. 177].

Що стосується позитивних змін, які будуть досягнені у результаті впровадження прямої виборності судді, то такими, на думку дослідників [11], стануть:

а) підвищення довіри з боку населення до суддів, яких воно саме обрало;

б) підвищення рівня відповідальності суддів під час виконання своїх обов'язків та прийняття рішень. Періодична оцінка населенням якості роботи судді на чергових виборах повинна зумовити прагнення суддів продемонструвати най-

кращі професійні якості під час виконання своїх обов'язків, щоб знову бути переобраними;

в) зменшення рівня корумпованості суддів унаслідок посилення контролю за їх роботою. Також сюди слід віднести і потенційну можливість викорінення інших негативних явищ, які несуть у собі підвищені корупційні ризики. Зокрема, ідеться про «династії» та «непотизм» у судовій системі;

г) підвищення гарантії незалежності суддів, зменшення рівня впливу на них з боку влади, зокрема і за допомогою таких інструментів контролю, як призначення та звільнення з посади;

г) посилення активності громадян в соціально-політичному житті країни, підвищення рівня їх політичної та правової культури, а також формування почуття відповідальності за зроблений вибір.

Водночас неправомірно буде зупинятися на тих позитивних наслідках, які очікуються в результаті впровадження виборності суддів. Будь-яка реформа несе в собі потенційні ризики, а невірно обране місце, час, умови проведення реформ можуть обернутися катастрофічними наслідками. У зв'язку з цим хотілося б зупинитися на низці серйозних проблем, які, на нашу думку, можуть виникнути у разі прямого вибору суддів.

Що стосується двох основних аргументів, зазначених вище (існування виборних суддів у демократичних державах та історичного вітчизняного досвіду), то зазначені аргументи не є переконливими. Так, волосні, мирові та народні суди обиралися населенням. Водночас, як показують сучасні дослідження, це не завжди мало позитивні наслідки, а, навпаки, призводило до проникнення у судову систему людей, не наділених належними професійними якостями [12, с. 214]. Крім того, як слушно зауважує М.І. Хавронюк, «політичні, правові, соціальні умови функціонування мирових судів в українських губерніях Російської імперії складно порівнювати з аналогічними факторами, що зумовлюють судовий устрій сучасної України» [13]. Аналогічно можна говорити і про інші суди, оскільки їх історичні періоди існування суттєво відрізняються від сучасної судової системи, а отже, результати відновлення виборності суддів можуть бути зовсім іншими, аніж ті, що очікуються.

Не витримує критики і теза про рівнозначність демократичного ладу держави та виборності суддів. Аналіз судоустрою країн свідчить, що система прямого обрання суддів народом не є поширеною у європейських державах, а досвід Швейцарії є радше виключенням, ніж загальною практикою [14]. Натомість у країнах Європи заміщення

вакантних посад суддів відбувається переважно шляхом призначення уповноваженим державою органом за результатами відкритого конкурсу [15, с. 103]. У США менше половини штатів (22 штати) передбачили у своєму законодавстві прямі вибори суддів народом [14]. Також слід взяти до уваги, що і Швейцарія, і США є федеративними державами з історично сформованим широким самоврядуванням та характеризуються активною участю населення у регіональних політичних процесах.

Таким чином, можна зробити висновок, що пряма виборність суддів народом не є обов'язковим елементом демократичної держави. Крім того, на нашу думку, справедливим буде твердження, що для сучасної України, яка лише стоїть на шляху формування громадянського суспільства та правової держави, запровадження подібного інституту може створити додаткові ризики і замість підвищення якості роботи судової системи, навпаки, погіршать її та викличе черговий спалах суспільного невдоволення.

Одним з головних негативних наслідків запровадження прямих народних виборів суддів слід вважати політизацію та комерціалізацію судової системи. Ці явища присутні вже сьогодні. Від них українське суспільство прагне позбутися за допомогою зміни моделі формування суддівського корпусу. Проте саме модель прямих виборів у цьому випадку є згубною і ще більше загострить наявні проблеми. Вибори завжди вимагають наявності значних фінансових та людських ресурсів, необхідних для проведення агітаційної кампанії перед виборцями і організації роботи виборчого штабу кандидата. Так, аналізуючи особливості проведення подібних передвиборчих кампаній у США, дослідники дійшли такого висновку: «Рекламна передвиборча кампанія суддів є справжньою інформаційною війною. Неодноразово виборчі кампанії суддів обростали судовими позовами, які ставали додатковими інструментами тиску на учасників передвиборчих змагань» [16]. Крім того, такі кампанії з залученням новітніх інформаційних та PR-технологій вимагають значних капіталовкладень. Так, у період останнього десятиліття минулого століття на вибори суддів було витрачено 83 млн доларів, а вже у перше десятиліття XXI століття ця сума зросла майже в два рази – 208 мільйонів доларів [17]. Середня вартість кампанії судді Верховного суду штату зросла з 375 000 дол. у 1990 році до 890 000 дол. у 2004 році [18, с. 6]. З огляду на вищезазначене постає логічне питання про те, хто в умовах

складних економічних реалій сучасної України зможе забезпечити суддів подібною фінансовою підтримкою, а також зможе мобілізувати людей на проведення різноманітних передвиборчих заходів. Відповідь, вочевидь, буде однозначною – великі політичні партії та комерційні структури, які будуть зацікавлені у просуванні своїх представників до судової гілки влади. Аналіз результатів виборчих кампаній у місцеві органи самоврядування та парламент, що відбулися протягом останніх десятиліть, є, на нашу думку, кращим підтвердженням цієї тези.

Звісно, фінансування кампанії кандидатів на посади суддів дозволить спонсорам отримати можливості для впливу на їх рішення. Замість посилення незалежності суддів ми матимемо цілком протилежний результат – контрольованість суддів з боку політичних партій та представників великого капіталу. Об'єктивність прийнятих суддею рішень у справах, де однією зі сторін буде виступати партія чи компанія-спонсор, буде поставлена під сумнів. Це збільшить недовіру до судової гілки влади. Про реальність ризиків впливу спонсорів на судову систему свідчить, зокрема, досвід США. Так, у 2004 році компанія “State Farm Insurance” профінансувала передвиборчу кампанію одного з суддів Верховного суду штату Іллінойс, а вже наступного року цей суддя прийняв участь у винесенні рішення, яке звільнило компанію від обов'язку виплатити мільярд доларів [19]. Цей кейс є показовим і дуже важливим для України, де великий капітал, політичні партії та державна машина є тісно пов'язаними між собою, а контроль за джерелами фінансування передвиборчих кампаній практично відсутній.

Наступною серйозною загрозою може стати популізм у діях та рішеннях суддів. Залежність від настроїв та бажань суспільства буде змушувати суддів під час винесення рішення враховувати такий фактор, як його майбутнє сприйняття громадою, і намагатися отримати схвальну оцінку, відсуваючи на другий план якість та обґрунтованість самого рішення. Така залежність від суспільних настроїв є особливо небезпечною у сучасному українському суспільстві, думка якого дуже легко формується та змінюється, а також часто залежить від інформаційних кампаній у ЗМІ на підтримку чи засудження певної особи. Це створить додаткові важелі впливу на самого суддю, адже шляхом розкручування в інформаційному полі «світлого» чи «темного» образу учасників судового процесу буде проходити і формування суспільної думки. А оскільки суспільство часто схильне підміняти

закон та право морально-етичними оцінками, можна передбачати, що суддя також буде вимушений на угоду суспільним настроям керуватися цими оцінками всупереч принципам законності та справедливості. При цьому такий підхід може бути поширений не лише на резонансні політичні процеси, але й на справи суто економічного характеру, пов'язані з веденням бізнесу (будівництво, повернення боргів тощо). Отже, в жодному разі не заперечуючи необхідність громадського контролю за здійсненням правосуддя, все ж вважаємо на необхідне погодитись з тими вітчизняними юристами, які стверджують: «Суддя, приймаючи відповідне рішення, зобов'язаний керуватися законом, а не волею виборців» [20, с. 32].

Ще одним серйозним аргументом проти запровадження інституту прямих виборів суддів є неможливість середньостатистичного виборця дати правильну та об'єктивну оцінку професійним якостям кандидата. Щоб здійснити усвідомлений вибір, виборці не лише повинні мати достатньо високий рівень правової культури, але і володіти певними знаннями у сфері юриспруденції, щоб дати відповідну оцінку фаховості кандидата на посаду суді, у тому числі й проаналізувавши правомірність прийнятих ним рішень під час попередньої каденції. У протилежному випадку існує суттєвий ризик того, що народне обрання суддів з інструменту забезпечення чесного правосуддя перетвориться на PR-кампанію, де переможцем буде виступати не високоякісний фахівець-юрист, а харизматичний кандидат, що вміє використовувати красиві лозунги та популярські обіцянки. На нашу думку, вірогідність подібного розвитку подій є дуже високою, адже аналогічні випадки мали масовий характер як під час місцевих, так і під час загальнодержавних виборів. Проведений фахівцями аналіз результатів передвиборної кампанії до місцевих рад дозволив зробити висновок, що кандидати-переможці у своїх передвиборних програмах та виступах пропонували суспільству емоційні завдання-лозунги та рішення, які не входили до

компетенції органів місцевого самоврядування, а отже, ніяк не могли бути втілені в життя після виборів (перехід на контрактну армію, підвищення пенсій та зарплат, досягнення миру) [21].

Наостанок слід також зазначити, що зростання політичного абсентеїзму українських громадян, який характерний для місцевих виборів (за даними ЦВК останні парламентські вибори 2019 року дали явку 49,6%, натомість на місцевих виборах 2020 року явка становила 36,8%), аналогічним чином може проявитися і під час виборів суддів. Беручи до уваги також і той факт, що на сьогодні Україні так і не вдалося викоринити такі негативні аспекти виборчого процесу, як підкуп чи вплив на виборців, підтасовка голосів та інші порушення, що тягнуть за собою спотворення результатів виборів, слід очікувати, що чим нижчою буде явка населення на виборчі дільниці, тим простіше буде маніпулювати голосами виборців під час визначення переможця.

Висновки. Таким чином, усе вищезазначене дає нам підстави стверджувати, що наявна в Україні популярність ідеї прямих виборів суддів народом зумовлена прагненням вирішити низку серйозних проблем, наявних у сучасній судовій системі. Ідеться про такі проблеми: низький рівень довіри суспільства до суддів, непотизм та заангажованість під час формування суддівського корпусу, вплив на судову гілку влади з боку представників держави. Водночас від подібних нововведень на сучасному етапі розвитку України слід відмовитися через значні ризики олігархізації та політизації судової системи, неможливість забезпечення якісного добору суддів за професійним критерієм, відсутність прозорого перебігу передвиборчих кампаній. Натомість необхідно розглянути інші шляхи формування суддівського корпусу, де за допомогою комбінування елементів прямих виборів та конкурсного добору можна спробувати реалізувати сильні сторони, які притаманні кожному зі способів заміщення вакантних судових посад.

Список літератури:

1. Глава Венеціанської комісії: Без прозорої ВРП судова реформа в Україні приречена. URL: <https://bit.ly/3K17Bo4> (дата звернення: 10.01.2022).
2. Угода про створення Коаліції демократичних сил у Верховній Раді України VI скликання. URL: <https://portal.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/11476.html> (дата звернення: 10.01.2022).
3. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» (щодо виборності суддів) : Законопроект № 2564а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47857 (дата звернення: 10.01.2022).
4. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського. URL: <https://program.ze2019.com/> (дата звернення: 10.01.2022).

5. Закірова С. Система правосуддя в Україні: чергові кроки на шляху реформування. *Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти*. 2015. № 10. С. 3–6.
6. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020р. соціологія). *Разумков центр* : вебсайт. URL: <https://bit.ly/34Y1Lcg> (дата звернення: 10.01.2022).
7. Миронов Б. Социальная история России периода империи (XVIII – начало XX в.). *Генезис личности, демократической семьи, гражданского общества и правового государства*. Санкт-Петербург : Издательство «Дмитрий Буланин», 1999. 568с.
8. Судова система України затиснута у лещатах корупції та політизації. URL: <https://bit.ly/33sPkVj> (дата звернення: 07.01.2022).
9. Див.: Гетманцев О.В. Історичні та процесуальні аспекти створення і діяльності мирових судів в Україні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Правознавство»*. 2004. Вип. 236. С. 58–62; Кампо В. Чи потрібні нам мирові судді? *Український юрист*. 2004. № 11 (23). С. 88; Тертишник В.М. Суд присяжних і мирові судді: історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2000. № 3. С. 84–90; Шигаль Д.А. Мировий суд і реформування сучасної судової системи України. *Сучасні проблеми юридичної науки: стан і перспективи розвитку* : тези доповідей та наукових повідомлень учасників наукової конференції молодих учених та здобувачів. Харків, 2005. С. 37–39.
10. Слободяник Н. Виборність суддів: зарубіжний досвід та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. С. 173–177.
11. Див.: Слободяник Н. Виборність судей в свете реализации гарантий независимости судей в Украине. *Legea si viata*. 2014. № 3. С. 113–118; Ківалов С. Суддів має обирати народ. URL: <http://www.judges.org.ua/dig2936.htm>; Блажкевич А. Виборність суддів в Україні: аргументи за і проти. *Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності*. 2012. № 4. С. 28–39.
12. Усенко І.Б. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку : монографія. Київ : Наукова думка, 2014. 501 с.
13. Хавронюк М.І. Чи потрібні Україні мирові суди? URL: <https://bit.ly/33ukBqS> (дата звернення: 11.01.2022).
14. Кушніренко В., Пенькова К. Виборність суддів та участь народних засідателів у судовому процесі: міжнародна практика та висновки для України. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28801.pdf>.
15. Кравчук В. Порівняльно-правове дослідження порядку призначення суддів судів загальної юрисдикції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Випуск 22. Том 1. С. 102–105.
16. Мамченко Н. Избранные народом: кто будет агитировать за судьей? *Судебно-юридическая газета*. 2012. № 25–26 (143–144). URL: <https://bit.ly/34MjKSK> (дата звернення: 11.01.2022).
17. Carie Jonson Report: Too Much Money Going To State Court Races. URL: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=129178835> (Last accessed: 11.01.2022).
18. Canes-Wrone B., Clark T.S., Park J. Judicial Independence and Retention Elections. 2009. 39 p.
19. Alison Frankel Behind \$250 million State Farm settlement, a wild tale of dark money in judicial elections. URL: <https://www.reuters.com/article/legal-us-otc-darkmoney-idUSKCN1LL2ZQ> (Last accessed: 11.01.2022).
20. Блажкевич А. Виборність суддів в Україні: аргументи за і проти *Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності*. 2012. № 4. С. 28–39.
21. Популізм і беззмістовність: кандидати на місцеві вибори обіцяють те, на що місцева влада не впливає. URL: <https://bit.ly/3fAY7XC> (дата звернення: 11.01.2022).

Voloshkevych H.A. RISKS OF IMPLEMENTATION OF DIRECT ELECTIONS OF JUDGES IN DEMOCRATIC STATES OF TRANSITIONAL TYPE (ON THE EXAMPLE OF UKRAINE)

The paper is devoted to the study of the possibility of implementing the institution of direct elections of judges by the people of Ukraine, as well as the potential risks that may arise during the transition to this model of the judiciary formation.

The article analyzes the main social, political and ideological factors that influence the popularity of the idea of direct elections by the people, and encourage political parties to include these provisions in their election programs and develop relevant bills. It is determined that the main expectations from the implementation of the provision on the judges election at the legislative level are the following: increasing the level of public confidence in the judiciary; avoidance of nepotism and corruption in the judges appointment; ensuring the periodic rotation of judges and the ability of society to assess the level of their professional activity; implementation of the principle of judges' independence.

The analysis of the authors' papers supporting the citizens' right to elect the judges identified the key arguments that make implementing an elective model of the judiciary feasible. Historical arguments are based on the facts that the electoral court is a traditional institution for the Ukrainian people and there are numerous facts of the electoral courts functioning in Ukraine in different historical periods. Most attention is paid to the experience of justices of the peace of the late 19th century. Comparative legal arguments substantiate that electoral courts are typical for developed democracies and are based on the analysis of the experience of the United States and Switzerland. Analytical arguments are based on the need to implement the judges election through the prism of the principle of democracy.

It is noted that the mentioned arguments do not take into account the peculiarities of modern development of Ukraine, which continues to be a transitional democracy with typical for such countries shortcomings: low level of legal culture and citizens' consciousness, significant influence of large business structures on political processes, high level of manipulative technologies in election campaigns. It is concluded that taking into account the current state of Ukraine, the implementation of an electoral model of the judiciary may have the opposite effect and lead to radically opposite consequences – politicization of the judiciary, increasing influence of big capital, and declining of public confidence.

Key words: elections, judicial system, judge, legal status of a judge, judiciary formation, direct democracy, sovereignty of the people.